

Enheten för naturvård

Botten SE0110318

Bevarandeplan för Natura 2000-område

(enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Inledning

Bevarandeplanen är det dokument som beskriver vilka mål som ska uppnås i bevarandet av ett Natura 2000-område och som anger vilka bevarandeåtgärder som planeras. I bevarandeplanen beskrivs vilka förutsättningar som krävs för att de utpekade arterna och livsmiljöerna ska upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus. Det har betydelse för tillämpningen av regelverket om Natura 2000-områden.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20Beteckning
511-44661-2016

Namn	Botten	Areal	16,4 ha
Natura 2000-kod	SE0110318		
Kommun	Södertälje		
Bevarandeplan fastställd av Länsstyrelsen	2007-02-05		
Bevarandeplan reviderad av Länsstyrelsen	2016-12-20		
Områdestyp och status	SAC-område enligt art- och habitatdirektivet		
Ägarförhållanden	Privat och kyrkan		

Ingående livsmiljöer enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. Livsmiljöer.

Livsmiljökod	Livsmiljöns namn	Areal (ha)	Andel (%)
1630	*Strandängar vid Östersjön	1,9	12
6270	*Silikatgräsmarker	10,6	65
6410	Fuktängar	1,3	7,9

* Prioriterad livsmiljö – bevarandet bedöms ha hög prioritet inom EU.

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

Denna art finns upptagen i bilaga 2 till EU:s art- och habitatdirektiv och skyddas därmed av Natura 2000-reglerna. I denna bevarandeplan nämns även andra arter än de som är skyddade av Natura 2000-reglerna. Dessa arter har inte samma lagliga skydd såsom eventuella arter i tabell 2.

Tabell 2. Arter.

Artens kod	Svenskt namn	Vetenskapligt namn
1166	Större vattensalamander	<i>Triturus cristatus</i>

Bevarandesyfte för Botten

Bevarandesyftet och beskrivningen av livsmiljöer och arter nedan utgör den beskrivning som ska upprättas i enlighet med 17 § förordningen om områdeskydd m.m. (FOM). Tillsammans med bevarandemål och bevarandeåtgärder i denna plan utgör de underlag som visar hur myndigheterna behöver arbeta för att motsvara kraven i 16 § FOM.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44661-2016

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att bidra till att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade arterna och livsmiljöerna.

Områdets prioriterade bevarandevärde är silikatgräsmarken. I betesfällorna ingår också mindre arealer fuktäng och strandängar vid Östersjön. Botten ligger i ett småbrutet jordbrukslandskap med djurhållning där det finns ett större antal värdefulla naturbetesmarker. Inom 10 km radie finns ett tiotal värdefulla naturbetesmarker skyddade i Natura 2000-områden, och ytterligare några i naturreservat som inte är Natura 2000-områden. Många livsmiljötyper med gräsmark är representerade och framför allt finns stora arealer havsstrandäng och ekhage. Även välutvecklade silikatgräsmarker, som dominerar i Botten, finns dock representerade i tre andra Natura 2000-områden inom 3 km radie.

Prioriterade åtgärder för området är fortsatta miljöstödet eller avtal om bete eller slätter, samt den skötsel som framgår av tabell 3. Se även kursiverad text under rubriken ”Bevarandeåtgärder med tidsplan”.

Bevarandemål för Botten

Att bidra till gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade arterna och livsmiljöerna uttrycks i detta område i följande mål.

***Strandängar vid Östersjön (1630)**

- Arealen strandängar vid Östersjön ska bibehållas.
- Vegetationen ska vara välhävdat av bete och eventuellt slätter, helst bete, varje år vid vegetationsperiodens slut så att ansamling av förna inte sker. Gärna tidigt betespåsläpp och en förlängd betesperiod på hösten.
- Igenväxningsvegetation ska inte förekomma.
- Ingen stängsling mot vattenlinjen bör förekomma.
- Marken ska vara opåverkad av konstgödsling, stödutfodring, kalkning, dikning och insådd av för livsmiljön främmande arter.
- För livsmiljön typiska arterna ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

***Silikatgräsmarker (6270)**

- Arealen silikatgräsmarker ska bibehållas.
- Vegetationen ska vara välhävdat av bete varje år vid vegetationsperiodens slut så att ansamling av förna inte sker. Gärna med tidigt betespåsläpp.
- Grässvålen ska i huvudsak vara solexponerad med spridda buskar och träd.
- Igenväxningsvegetation ska inte förekomma eller endast i begränsad omfattning.
- Marken ska vara opåverkad av konstgödsling, stödutfodring, kalkning, dikning och insådd av för livsmiljön främmande arter.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44661-2016

Fuktängar (6410)

- Arealen fuktängar ska bibehållas.
- Vegetationen ska vara välhävdat av bete och/eller slåtter varje år vid vegetationsperiodens slut så att ansamling av förna inte sker.
- Igenväxningsvegetation ska inte förekomma eller endast i måttlig omfattning.
- Grundvattenytan ska variera och vara hög under större delen av året.
- Marken ska vara opåverkad av konstgödsling och stödutfodring, kalkning, dikning, insådd av för livsmiljön främmande arter.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

Större vattensalamander (1166)

- Populationen av större vattensalamander ska vara livskraftig.
- Artens livsmiljö ska bibehållas och vara i ett gynnsamt tillstånd.

Beskrivning av området

Gården Botten med omgivande betesmarker, ligger i ett vackert, böljande öppet småskaligt jordbrukslandskap på centrala Mörkö. I områdets södra del har området skärgårdsprägel med direktkontakt med Östersjön. Markerna är till övervägande del stenbundna och hållarna ger en mjuk kullighet.

Det är fyra olika hagmarker som ingår i Natura 2000-området. I norra delen av området finns två hagar på var sida om vägen strax söder om gården. Området i mitten består av en hage och fuktäng och i det södra området finns en öppen hagmark och en mindre havsstrandäng.

Beskrivning av arten och livsmiljöer***Strandängar vid Östersjön (1630)**

Vid Kålsöfjärderns norra del är vegetationen mer eller mindre tydligt zonerad och påverkad av landhöjningen. Floran och faunan är artrik med många arter som inte finns i andra miljöer. Här påträffas bland annat arterna gulkämpar, strandkrypa och havssälting. För att gynnsam bevarandestatus ska upprätthållas är betesdrift av avgörande betydelse.

Trots att havsstrandängen är liten till sin utbredning, förekommer här tofsvipa och rödbena samt ängspiålräcka. Vår och höst ligger ofta stora mängder med dykänder i Kålsöfjärdern.

***Silikatgräsmarker (6270)**

Silikatgräsmarkerna på gården Botten utgörs till övervägande del av naturbetesmark. Vissa partier har dock en svag gödselpåverkan.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44661-2016

Naturbetesmarkerna har i sin helhet en artrik vegetation innehållande många hävdgynnade kärlväxter. Hagarna är överlag öppna till sin karaktär och endast i vissa fall bör gallring/röjningsåtgärder komma till stånd i träd- och buskskikt. Partivis förekommer örnbräken ymnigt, vilket kan föranleda specifika skötselåtgärder för denna art.

Strax söder om gården finns två hagar på var sida om vägen (norra delen av området). Den väster om vägen utgörs av naturbetesmark och flera fossila åkerytor, de sistnämnda är kvävepåverkade. Fållan är överlag öppen men i södra delen finns en grupp med tall och ek varav några är uppemot hundra år. Buskskiktet domineras av slån, nypon och en. Här och var påträffas hävdgynnad flora som till exempel solvända, gökärt, ljung (betad), blodrot och blåsuga. Områdesvis finns partier med örnbräken, som kan ha ökat sin utbredning under senare år.

Inom området i norr öster om vägen finns mindre dungar av barrskog. Buskskiktet utgörs av en och nypon. Fältskiktet är artrikt och domineras av rödven, darrgräs, stagg, hundstarr, kattfot, ljung (betad), jungfrulin, blåsuga, brudbröd och slätterfibbla. En grävd damm finns nära bebyggelsen i norr.

Området i mitten är en vacker hage som är belägen mellan gården Botten och Kålsöfjärdern. Höjden är beväxt med ett glest trädskikt av ca 80-130 årig tallar (flera med begynnande pansarbark). I övrigt är hagen helt öppen. I fållans södra del finns ett stort antal hävdgynnade växter som till exempel brudbröd, backnejlika, rödklint, jungfrulin, gråfibbla, lite blåklocka och ängshavre.

Området i söder är en mycket vacker hagmark, som är belägen intill Kålsöfjärdern. Markvegetationen är av friskängstyp. Fållan är överlag öppen. I östra delen finns en del spridda träd, bland annat finns en grövre ek samt en hamlad lind. Även yngre ekar, björkar, rönnar och tallar finns i delområdet. I buskskiktet uppträder en och nypon. På frisk mark påträffas kattfot, brudbröd, rödklint, jungfrulin, käringtand, lite blåklocka, stagg, ängshavre, darrgräs och knägräs.

Beteshävden bedöms i samtliga delområden vara god. För att bevara den biologiska mångfald inom samtliga delområdena, måste naturligtvis beteshävden fortsätta. Detta är en förutsättning för att hävdgynnade arter även ska ha gynnsam bevarandestatus på sikt.

Fuktängar (6410)

Fuktängen i Natura 2000-objektet återfinns i västra delen i området i mitten. Här hittas tuvtåtel som är välbetad och därför inte bildar tuvor.

Större vattensalamander (1166)

Större vattensalamander lever i huvudsak på land, oftast i lövdominerade skogar, under bland annat stenar och i murkna stubbar. Den leker i april-maj i större,

BEVARANDEPLANDatum
2016-12-20Beteckning
511-44661-2016

permanenta vattensamlingar. De dammar som används för lek är oftast inte mindre än 10 meter i diameter och grundare än 0,5 meter. Eftersom larvutvecklingen är lång behöver vattnet vara permanent. Lekvattnen behöver även vara fisk- och kräftfria eftersom larverna annars utsätts för en kraftig predation av dessa djurgrupper. De unga djuren kommer upp på land i september-oktober. Lekvattnet vid Botten ligger öster om vägen i det norr delområdet. Inom ca 1,25 km radie från dammen finns ytterligare två kända lekvatten för större vattensalamander och ytterligare några finns på Mörkö, men på större avstånd.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt

En komplett lista är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts mest relevanta.

***Strandängar vid Östersjön (1630)**

- Tillförsel av handelsgödsel och tillskottsutfodring som indirekt ger näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Kväveläckage från angränsande marker.
- Utebliven eller svag hävd.
- Igenväxning av träd, buskar och vass.
- Markexploatering. Gräsmarken kan förstöras genom utfyllnad, vägdragningar, skogsplantering, dikning.
- Uppläggande av muddermassor.
- Stängsel mot vattenlinjen.
- Stödutfodring, kalkning eller insådd av för livsmiljön främmande arter.

***Silikatgräsmarker (6270)**

- Tillförsel av handelsgödsel och tillskottsutfodring som indirekt ger näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Kväveläckage från angränsande marker.
- Utebliven eller svag hävd.
- Igenväxning av träd och buskar
- Markexploatering. Gräsmarken kan förstöras genom utfyllnad, vägdragningar, skogsplantering, dikning.
- Uppläggande av jordmassor.

Fuktängar (6410)

- Igenväxning med träd, buskar och ett ökande inslag av högvuxen och konkurrenskraftig fältvegetation.
- Dikning och gödsling eller insådd av för livsmiljön främmande arter.
- Kväveläckage från angränsande marker.
- Utebliven eller svag hävd.
- Exploatering.
- Stödutfodring, kalkning eller insådd av för livsmiljön främmande arter.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44661-2016

Större vattensalamander (1166)

- Igenfyllning av dammen.
- Övergödning i dammen som orsakar syrebrist.
- Inplantering av fisk och kräftor i dammen.
- Igenväxning runt dammen som skuggar och fördröjer eller omintetgör larvernas utveckling.
- Isolering av populationer av arten på grund av fragmentering i landskapet.

Bevarandeåtgärder med tidsplan**Gällande regler**

Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken (MB) krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett Natura 2000-område som har förtecknats enligt 7 kap 27 § MB. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av området. Alla Sveriges Natura 2000-områden utgör dessutom riksintressen (enligt 4 kap MB), vilka ska beaktas vid prövning av ärenden och planläggning.

Strandskydd gäller enligt 7 kap 13-18 §§ MB inom delar av Natura 2000-området. Inom strandskyddat område är viss typ av exploatering förbjuden, t.ex. uppförande av ny byggnad. Undantag från förbudet gäller t.ex. byggnader som behövs för de areella näringarna och som måste finnas inom strandskyddat område.

Större vattensalamander är fridlyst enligt 5 § Artskyddsförordningen (2007:845).

Botten får miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar. I området gäller de skötselvillkor som står i åtagandeplanen.

Behov av ytterligare reglering

Det finns inget behov av ytterligare reglering.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20Beteckning
511-44661-2016

Tabell 3. Förslag till skötselåtgärder som komplement till vad som gäller i åtagandeplaner för Botten. Åtgärder i kursiv är prioriterade.

Livsmiljö/art	Åtgärd	Tidsplan
*Strandängar vid Östersjön (1630)	<i>Betesdrift eller slåtter.</i> Röjning av sly.	Årligen. Vid behov.
*Silikatgräsmarker (6270)	<i>Betesdrift eller slåtter.</i> Röjning av sly, örnbräken, barrträd och nypon. Viss gallring (utglesning) av trädskiktet. Den hamlade linden i södra områdets östra del bör hamlas.	Årligen. Vid behov. Vid behov. Vid behov.
Fuktängar (6410)	<i>Betesdrift eller slåtter.</i> Röjning av sly.	Årligen Vid behov.
Större vattensalamander (1166)	Röjning av sly runt dammen.	Vid behov.

Bevarandetillstånd i dag

Tabell 4. Bevarandetillstånd hos ingående livsmiljöer och art.

Livsmiljö/art	Bevarandetillstånd
*Strandängar vid Östersjön (1630)	Gynnsamt.
*Silikatgräsmarker (6270)	Gynnsamt men ej gynnsamt i områdets nordvästra del.
Fuktängar (6410)	Gynnsamt.
Större vattensalamander (1166)	Gynnsamt.

Inventeringar i området och andra referenser

Anna Karlström, 1995: *En naturvårdsbiologisk analys av större vattensalamanderns (Triturus cristatus) leklokaler i Södertälje kommun.* Södertälje kommun, Miljöförvaltningen

Artportalen. <http://artportalen.se/>

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44661-2016

Ida Ahlbäck, 2007: *Inventering av groddjur i Södertälje kommun 2007*. Södertälje kommun, Miljökontoret.

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1993: *Äng och hage*, del 2.

Karta

Livsmiljöernas sifferkoder i kartan och dokumentet är korrekta liksom namnen i dokumentet. Livsmiljöernas namn i kartan kan dock vara felaktiga.

